

HRVATSKA, ZEMLJA SLONOVA I MAMUTA

*- Jadranka Mauch
Lenardić*

NA HRVATSKOM PROSTORU DOSAD ZNAMO ZA OKO 120 NALAZIŠTA PRASLONOVA I MAMUTA, A IZNIMNO SU VRIJEDNI NALAZI DINOTERIJIA IZ MOSLAVINE TE MARIJAGORIČKIH BRDA U ZAGORJU, KAO I NEDAVNO OTKRIVENO NALAZIŠTE U ZAPADNOJ HERCEGOVINI. I DANAŠNJI SLONOVI SU UGROŽENI I PRIJETI IM IZUMIRANJE, UPOZORAVA PALEONTOLOGINJA IZ HAZU DR. SC. JADRANKA MAUCH LENARDIĆ, INAČE SUPRUGA BEČKOG NOVINARA I PISCA KOJI ČESTO PROMOVIRA HRVATSKU

RAZGOVARAO *Hrvoje Dečak*

FOTOGRAFIJE *Hrvoje Dečak i arhiva sugovornice*

Šira javnost malo zna o istaknutoj paleontologinji dr. sc. Jadranki Mauch Lenardić, znanstvenoj savjetnici u Zavodu za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU u Zagrebu. Naša je vodeća stručnjakinja za izumrle rilaše (surlaše) - praslonoze, mamute i slične životinje. Mi laici obično imamo predodžbu o mamutu s dugim kljovama i krznom kakav seće crtićima „Ledeno doba“, ali tzv. vunasti mamut je samo jedna vrsta mamuta. O tome i drugim temama, pa i zanimljivostima iz privatnog života razgovaramo sa simpatičnom i vedrom doktoricom u njezinu Zavodu u Ulici Ante Kovačića u središtu Zagreba, nažalost, prilično dotrajaloj zgradi koja je jedva preživjela nedavne potrese.

M: Upravo u Petrinji je prije potresa, u veljači 2020., otvorena vaša izložba o izumrlim rilašima s tog područja...

J.M.L. Da, tematska izložba i predavanje o rilašima ili proboscidima iz okolice Petrinje održani su u sklopu događanja kako bi se Zrinska gora predložila za regionalni park. Prezentirala sam malobrojne, ali vrlo važne fosilne nalaze s tog područja. Rad je uvršten i u monografiju „Zrinska gora – regionalni

park“, koja je nužna za proglašenje tog parka.

M: Ostaci praslonoza nađeni su, osim na Marijagoričkim brdima zapadno od Zagreba, i u Gornjoj Jelenskoj kod Popovače?

J.M.L. U rudniku bentonitne gline 1994. godine pronađeni su fosilni skeletni ostaci tzv. dinoterija, vrlo neobične razvojne linije rilaša. Slični današnjim slonovima, ali veći od njih, imali su jedan par kljova samo u donjoj čeljusti, jako savijenih prema dolje. Najvjerojatnije su im služile pri hranjenju. Na ovom području živjeli su prije 17 do 15,5 milijuna godina. Dinoteriji su se pojavili prije oko 28 milijuna godina u Africi i izumrli u Europi prije oko 3,5 milijuna godina, a u Africi nešto kasnije. Izumiranje je normalna pojava, organizmi nastaju, evoluiraju i ranije ili kasnije nestaju. Glavni razlozi su klimatske promjene i gubitak staništa, odnosno izvora hrane. Kad se uvjeti života promijene, životinje se mogu prilagoditi (evoluirati) ili migrirati, u suprotnom - izumru.

M: U Tomislavgradu ste 2019. postavili izložbu o duvanj-

skom praslonozi, a na otvorenju je dvorana bila prepuna. Kakav je to nalaz?

J.M.L. On je svjetski važan! Imala sam sreću što me gospodin Vinko Ljubas-Jablan, amater sakupljač, našao guglajući 2011. godine, nakon što je slučajno u kamenolomu Cebara blizu Tomislavgrada pronašao prve nalaze praslonoza. Za te fosilne ostatke nije bio siguran kojoj životinji pripadaju. Otada naša suradnja traje neprestano jer je taj kamenolom nepresušan izvor novih nalaza. Razvila se i suradnja s Federalnim zavodom za geologiju u Sarajevu i Prirodoslovnim muzejom u Beču.

Novi poticaj došao je kada je u franjevački samostan u Tomislavgradu za gvardijana imenovan fra Sretan Čurčić. Odmah je shvatio važnost tih fosila, prihvatio donaciju gospodina Ljubasa i sa mnom utemeljio Paleontološku zbirku Franjevačkog muzeja. Izložba o duvanjskom praslonozi tamo trajno stoji i pozivam sve da je razgledaju, a izdana je i lijepa knjižica o tom praslonozi.

M: Čega sve ima u tom kamenolomu?

J.M.L. Na jako maloj površini našli smo gotovo tisuću skeletnih ostataka

„Često ljudi pronadu fosilne ostatke pa ih čuvaju kod kuće a da o tome ne obavijeste nadležne institucije. Takvim nalazima teško ulazim u trag. Najdragocjeniji su mi podaci koje dobivam od lokalnih amatera sakupljača, ljudi koji vrijedno traže i čuvaju nađene fosile“, kaže dr. sc. Jadranka Mauch Lenardić

životinja iz pliocena, geološkog razdoblja koje je prethodilo pleistocenu, razdoblju poznatom po učestaloj izmjeni toplijih i hladnijih razdoblja, odnosno ledenih doba. (Krajem pliocena počeo je i razvoj roda *Homo*, da bi se u gornjem pleistocenu pojavio i suvremeni čovjek.) Starost pliocenskih fosila iz okolice Tomislavgrada je 3,5 do 3 milijuna godina. Najbrojniji su praslonozi, dvije vrste su zasad određene, ali dosad su nađeni ostaci i sabljozube mačke, hijene, tapira, nosoroga, pradabrova, malih sisavaca, ptica... Važno bi bilo tamo započeti sustavna istraživanja.

M: Jedini se kod nas bavite rilašima. Kakvi su sve postojali?

J.M.L. Oni su mi znanstvena prva ljubav. Evolucija rilaša ili proboscida započela je prije oko 60 milijuna godina u Africi. Živjeli su svuda osim u Australiji, a danas postoje samo slonovi - dvije vrste afričkih (savanski i šumski) i azijski slon.

Na području današnje Hrvatske živjeli su dinoteriji (poput moslavačkih i marijagoričkih) te nešto mlađi mastodoni ili praslonozi. Našli smo i ostatke južnog mamuta, stepskog mamuta, ravnokljovog ili šumskog slona, a najbrojniji su vunasti mamuti. Zasad znam oko 120 nalazišta proboscida s područja Hrvatske, ali vjerujem da ih ima još!

M: Neki mamuti nisu imali dlaku?

J.M.L. Da, tijekom pleistocena (geološkog razdoblja koje je započelo prije 2,6 milijuna godina i trajalo do prije 11.700 godina) kod nas su živjele tri vrste mamuta. Tzv. južni mamut živio je u doba toplije klime pa nije trebao dlaku. Promjena klime i veliko zahlađenje na sjevernoj polutki uzrokovali su promjene vegetacijskog pokrova, što je dovelo do toga da su se iz južnih mamuta razvili stepski, a poslije i vunasti mamuti, koje šira javnost povezuje

s ledenim dobom (ali tih je ledenih doba bilo više!).

M: Zašto su mnogi rilaši izumrli, a slonovi su opstali?

J.M.L. Potekavši iz Afrike, raširili su se svijetom, a samo afrički i azijski su se zadržali u Africi i južnoj Aziji te prilagodili klimi koja se nije tako drastično mijenjala kao na sjevernoj polutki i oscilirala od toplijih razdoblja do ledenih doba. No danas živi manje vrsta rilaša nego ikad, pa iako se to nastoji spriječiti, slonovi su gotovo pred izumiranjem!

M: Zašto?

J.M.L. Staništa im se smanjuju i razdvajaju, najviše zbog djelovanja čovjeka, pa je i slonova sve manje, a zato se sve češće križaju srodne jedinke, odnosno „genetički bazen“ slabi. Inače kod ženki slona, najvećeg kopnenog sisavca, graviditet traje 22 do 23 mjeseca, a obično se okoti samo jedno

mladunče. Slonovi dugo žive, do 65 godina i vrlo su pametne životinje. Ugroženiji su afrički slonovi, uvelike i zbog krivolova, a u Aziji, posebno u Indiji, slonove ipak više čuvaju, ponegdje su gotovo svete životinje. Za razliku od afričkog slona, azijski se može pripitomiti i često služi kao korisna radna životinja.

M: A što je presudilo vunastim mamutima?

J.M.L. Isprva su se dobro prilagodili životu u stepama i tundrama. No klimatske promjene krajem pleistocena, zatopljenje i širenje šuma, dakle gubitak staništa i vegetacije koju su jeli, smanjili su njihov broj, a populacije su bile rascjepkane te su na kraju izumrli. Vjerojatno je tome kumovao i čovjek koji ih je lovio. Inače, 2018. godine prvi smo put u Hrvatskoj objavili apsolutnu starost dvaju nalaza vunastih mamuta iz Moslavine: jedan je star oko 25.000, a drugi oko 30.000 godina.

M. Kod nas je živio i zanimljiv šumski slon...

J.M.L. Da, tijekom pleistocena, osim tri vrste mamuta, živio je i tzv. ravnokljovi ili šumski slon. Bio je veći i od vunastog mamuta. Jedni od najvažnijih njegovih nalaza izvučeni su s morskog dna mrežom kod otoka Raba. S obzirom na to da su te životinje živjele u srednjem pleistocenu, dokazuju da je tada na mjestu Jadranskog mora bilo kopno s bogatom vegetacijom i umjerenom klimom.

Meni su kao rođenoj Zagrepčanki zanimljivi i nalazi iz Zagreba.

IZ BIOGRAFIJE

Jadranka Mauch Lenardić rođena je 1957. godine u Zagrebu, gdje je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, na odjelu geologije (smjer paleontologija) diplomirala 1982. kod akademkinje Vande Kochansky-Devidé. Iduće godine upisala je poslijediplomski studij, a 1986. počela je raditi u Zavodu za paleontologiju i geologiju kvartara tadašnjeg JAZU. Pod mentorstvom akademika Mirka Maleza magistrirala je 1989. s radom „Pleistocenski elefantidi Hrvatske“ Stalno je zaposlena od 1990., a doktorirala je kod dr. sc. Nikole Tvrkovića 2005. s disertacijom „Metrijska i morfotipska analiza zuba gornjopleistocenskih voluharica Hrvatske“ Usavršavala se na Institutu za paleontologiju u Beču (kao austrijska stipendistica), Mađarskom geološkom institutu u Budimpešti, Institutu za sistematiku i evoluciju životinja u Krakovu, terenski istraživala s njemačkim kolegama na važnom nalazištu Untermassfeld i sudjelovala u više znanstveno-istraživačkih projekata. Napisala je znanstvene, stručne i znanstveno-popularne radove, postavila izložbe i izradila elaborate radi zaštite hrvatskih geološko-paleontoloških lokaliteta.

RILAŠI (SURLAŠI) NA ZEMLJI POSTOJE 60-AK MILIJUNA GODINA, ALI DANAS JE MANJE NJIHOVIH VRSTA NEGO IKAD - SAMO DVIJE VRSTE AFRIČKOG I JEDNA AZIJSKOG SLONA. SLONOVIMA, POSEBNO AFRIČKIM, PRIJETI IZUMIRANJE ZBOG DRASTIČNOG SMANJIVANJA STANIŠTA, A VELIK JE PROBLEM I KRIVOLOV

Pronađeno je više ostataka tzv. mastodona, praslonoza (na primjer u Rudešu na Trešnjevci te Grmošćici iznad Kustošije), kao i vunastih mamuta (iznad Vrapča i u središtu grada). Možda je najpoznatiji nalaz dijela kuka mamuta nađen u Frankopanskoj ulici tijekom gradnje današnjeg kazališta Gavella!

M: Gdje su još nalazišta u Hrvatskoj?

J.M.L. Uglavnom uz velike rijeke Savu, Dravu, Dunav i njihove pritoke. Većinom su to alohtoni nalazi, dakle nisu pronađeni točno na mjestu gdje su životinje uginule. Neke su kosti i zubi pretrpjeli duži ili kraći transport vodom, no s obzirom na veličinu i težinu mamutovih kostiju, on sigurno nije bio dugačak i životinje su vjerojatno uginule relativno blizu mjesta pronalaska.

M: A u svijetu?

J.M.L. Jedno od najvećih nalazišta proboscida je lokalitet Mammoth Site u mjestu Hot Springs u Južnoj

Dakoti (SAD). Nađeno je više od 1000 nalaza, a iskopavanja i dalje traju. Kod nas dosad nije pronađeno nijedno „groblje mamuta“ (više individua uginulih na jednome mjestu) nego se najčešće otkrivaju pojedinačne kosti i/ili zubi.

M: Kako ste se počeli baviti rilamašima?

J.M.L. Kada sam upisala magisterij, akademik Mirko Malez ponudio mi je za temu jelene i obećao svu pomoć, kao i drugim postdiplomcima. Nakon nekoliko mjeseci predložio je da tema ipak budu proboscidi iz zbirke Hrvatskog prirodoslovnog muzeja. Tada se počinjalo sakupljanjem stručne literature i učenjem od nule jer se ništa o tome nije učilo tijekom studija. Na samim fosilnim ostacima radila sam u muzeju, ponosna što su mi dali na raspolaganje kabinet Dragutina Gorjanovića-Krambergera, našeg slavnog paleontologa koji je otkrio krapinske neandertalce.

M: Poslije ste se mnogo bavili i voluharicama. Zašto baš njima?

J.M.L. Doktorirala sam na gornjopleistocenskim voluharicama iz Hrvatske, koje spadaju u male sisavce ili „mikrosisavce“. To su životinje od veličine miša do, otprilike, zeca te su njihovi skeletni ostaci na nalazištima česti i brojni. Ima i tzv. provodnih fosila, organizama koji su kratko opstojali (u geološkom smislu) pa izumrli. Dakle, prema kratkom rasponu njihova prvog i zadnjeg pojavljivanja na nekom lo-

01

02

Foto: Vinko Ljubas

01 U Prirodoslovnom muzeju u Beču 2018. godine

02 Na izložbi u Paleontološkom muzeju u Siatisti u Grčkoj tijekom međunarodnog skupa o mamutima i srodnicima 2014. godine

03 Na lokalitetu fosilnih koralja Zagorje, južno od planine Zavelim u zapadnoj Hercegovini 2020. godine

kalitetu možemo bolje odrediti starost slojeva ili drugih fosila.

Često su pojedini taksoni (grupe srodnih organizama) dobri indikatori klime i okoliša. Zato nam njihovi ostaci pomažu kod rekonstrukcija paleoklimate i paleookoliša na nekom području, u određenom vremenskom rasponu.

I nalazi rilaša pokazuju kakvi su bili klima i okoliš u njihovo vrijeme. Na primjer, iz zubne cakline može se doznati je li životinja više pasla ili brstila i na temelju toga zaključiti o klimi i vegetaciji.

M: Recite nam još nešto o akademiku Malezu...

J.M.L. Bio je jedan od naših prvih geologa i speleologa koji je sustavno istraživao krške objekte u Hrvatskoj, ali i šire. U špilji Vindiji još je kao srednjoškolac pomagao svom profesoru Stjepanu Vukoviću, arheologu amateru, u prvim iskapanjima. Ondje su otkrili skeletne ostatke neandertalaca i Vindija je, uz Krapinu, jedino nalazište neandertalaca u Hrvatskoj. Sredinom 1970-ih akademik Malez vratio se sa suradnicima u špilju Vindiju i sljedećih 13 godina sustavno je istraživao. Sa svojim profesorom, akademikom Marijanom Salopekom osnovao je još početkom 1950-ih Geološko-paleontološku zbirku i laboratorij za krš, Akademijinu znanstvenu jedinicu koja od 1974. godine nosi da-

našnje ime Zavoda na kojem radim. I danas često istraživanja baziramo na rezultatima akademika Maleza.

M: Pamтите i druge vrsne profesore.

J.M.L. Moji kolege i ja imali smo sreću što su nam profesori na PMF-u u Zagrebu bili znanstvenici svjetskoga glasa, kao što je akademkinja Vanda Kochansky-Devidé, naša poznata paleontologinja i prva žena (od 1973.) redoviti član HAZU! Predavali su nam i akademik Milan Herak, geolog koji se bavio i tektonikom i regionalnom geologijom, zatim profesor Ante Polšak, poznati geolog koji je intenzivno proučavao stratigrafsku geologiju i mezozojske naslage, akademik Stjepan Šćavničar, mineralog i kristalograf, te drugi. Odgojili su generacije vrsnih hrvatskih geologa.

M: Koje doživljaje iz karijere osobito pamтите?

J.M.L. Priliku da sama pronađem i iskopam ostatke praslonoiva i drugih životinja dobila sam tek prije desetak godina kod Tomislavgrada. Svake godine odlazim tamo jer se uvijek nešto novo i vrijedno otkrije. Dojmljivo mi je bilo vidjeti fosilne ostatke patuljastih slonova u špilji, *in situ* u sedimentu, na ekskurziji na otok Tilos u Grčkoj, u sklopu međunarodnog skupa o mamutima i

srodnicima 2014. godine na tom poznatom nalazištu. Bilo je fascinantno vidjeti fosilne ostatke, lubanje, kosti i zube odraslih životinja, ali veličine malih beba današnjih slonova. Patuljasti su slonovi nekad nastanjivali i neke druge otoke u Sredozemlju. Bilo je to nezaboravno iskustvo.

M: Imate li nasljednike u svojem području?

J.M.L. Danas na Zavodu, osim mene, radi kolegica paleontologinja Ankica Oros Sršen koja se bavi fosilnim pticama. Za rilaše i male sisavce zasad se nije zainteresirao nitko od mlađih kolega, studenata. Možda i bi da imaju priliku zaposliti se s tako uskom specijalizacijom!

M: Hoće li netko moći doći na vaše mjesto kad odete u mirovinu?

J.M.L. Najvjerojatnije ne jer se danas mladi potencijalni znanstvenici zapošljavaju isključivo preko znanstvenih projekata, kao znanstveni novaci. Na našem Zavodu nije aktivan nijedan projekt. Ako ih bude u budućnosti, a ja se nadam da će moji mlađi kolege u tome uspjeti, postoji mogućnost zapošljavanja.

M: Kako pomoći hrvatskoj znanosti?

J.M.L. Teško ako se kontinuirano ne povećavaju novčana izdvajanja.

03

Naše društvo nerijetko očekuje vrhunske rezultate u znanosti, ali oni se ne mogu postići samo entuzijazmom pojedinaca i njihovim, nerijetko, čak ulaganjima osobnih sredstava. Treba omogućavati zapošljavanje mladih, perspektivnih i zainteresiranih ljudi, pa napredak neće izostati.

M: I Akademiji manjka novca - vaša zgrada prokišnjava, sada je uzdrmana potresom, a vi morate zamjenjivati i čistačicu!?

J.M.L. Ljudi znaju za palaču HAZU u Zagrebu, ali malo ih zna za Akademijine brojne zavode i odjele u Zagrebu i drugim gradovima Hrvatske. Nužno je naći novac i obnoviti zgrade, a poslije ih i održavati. Dio toga će se, sigurna sam, i učiniti s vremenom. Iako sam rođeni optimist, u slučaju oštećenih Akademijinih zgrada ne mogu ni naslutiti kada bi radovi mogli završiti i hoće li baš sve biti obnovljeno na pravi način. Nadam se najboljem, barem u daljoj budućnosti!

U ZAGREBU IMA NALAZA TZV. MASTODONA, PRASLONOVA (NPR. U RUDEŠU I NA GRMOŠČICI) I VUNASTIH MAMUTA (IZNAD VRAPČA I U SREDIŠTU GRADA). DIO KUKA MAMUTA NAĐEN JE U FRANKOPANSKOJ ULICI DOK SE GRADILO DANAŠNJE KAZALIŠTE GAVELLA

M: Kako prezentirati našu paleontološku baštinu?

J.M.L. Mogućnosti su velike, ali zasad su slabo iskorištene. Muzeji i interpretacijski centri su iznimno kvalitetna mjesta za to i u Hrvatskoj ima lijepih primjera. U Hrvatskom prirodoslovnom muzeju u Zagrebu održavale su se izložbe i predavanja, što će se nastaviti kad se zgrada obnovi nakon potresa. Već se dulje razmišlja kako na suvremen način osmisliti, s interpretacijskim centrom, i svjetski poznato nalazište – špilju Vindiju kod Varaždina. Nažalost, uvijek se zapne

na nedostatku ljudi koji će pokrenuti i završiti takav projekt, kao i manjku financija. Čak su danas veći problem ljudi jer se novac može osigurati putem projekata i EU fondova. Odličan primjer je Muzej krapinskih neandertalaca u Krapini koji je rezultat desetogodišnjeg neumornog rada, brige i rješavanja raznih problema nekolicine kolega.

M: Što reći mladima koje zanimaju geologija i paleontologija?

J.M.L. Nažalost, prilike za zapošljavanje su vrlo rijetke, pogotovo za paleontologe. I u školi se mlade nedovoljno upoznaje s tim temeljnim znanostima. Nekad se mnogo geologa zapošljavalo u Ini, Hrvatskom geološkom institutu ili drugdje. Danas više nije tako, ali sve su više traženi u brojnim privatnim poduzećima. Manji broj imat će priliku raditi u muzejima, nacionalnim parkovima i institutima, a neki odlaze u inozemstvo gdje, barem na vremenski ograničenim projektima, ima puno više prilika za posao.

01

02

03

01 Doktorica nam je pokazala ulomke donjih čeljusti sa zubima i bedrenu kost vunastih mamuta (u prvom planu čeljust odrasle životinje, a u rukama drži čeljust bebe mamuta)

02 Mamutovu bedrenu kost, tešku dvadesetak kilograma, pomogao joj je pridržati kolega tehničar Mateo Petrović

03 S dragom kolegicom sa Zavoda, našom istaknutom geologinjom - sedimentologom, dr. sc. Ljerkom Marjanac

MOJ MUŽ JE BEČKI NOVINAR I PISAC UWE MAUCH, A IMAMO DVOJE ODRAŠLE DJECE. SUPRUG ŽIVI NA RELACIJI BEČ – ZAGREB, DUBOKO JE ZAVOLIO HRVATSKU I NAPISAO O NJOJ NIZ KNJIGA. NAKON POTRESA NA BANOVINI OBJAVIO JE SERIJU VELIKIH ČLANAKA U BEČKOM KURIERU I DO OŽUJKA SU AUSTRIJSKI ČITATELJI DONIRALI OKO 200.000 EURA

M: Čime biste se voljeli baviti u mirovini?

J.M.L. U mirovinu bih trebala ići krajem 2022. i posebno mi je drago kada mi mlađi kolege iz raznih institucija već nude nastavak suradnje. To ću svakako prihvatiti koliko god ću moći jer posla je puno, a nasljednika moje uske specijalizacije nema. Tijekom tog vremena možda se netko od mlađih kolega odluči baviti rilašima i malim sisavcima, da se istraživanja ne prekinu. Htjela bih završiti i neke znanstvene članke.

M: A izvan struke?

J.M.L. Imam nekoliko hobija. Od djetinjstva volim pletenje, zatim je tu vrtlarenje (osim životinja jako volim i biljke), a posljednjih godina i slikam te se planiram upisati u neku slikarsku grupu. Ima toliko toga što se može naučiti! Bit će, vjerujem, više vremena za dobre knjige i jako me veseli što ću moći češće putovati sa suprugom.

M: Gdje on radi? Imate li djece?

J.M.L. Moj suprug je Uwe Mauch, novinar u bečkim novinama Kurier i pisac. Autor je 16 knjiga, a kao „zagrebački muž“ napisao je mnogo i o Zagrebu i Hrvatskoj. Naš sin Antun studira u Zagrebu ekono-

miju poduzetništva, a kći Magdale-na Sophie pravo, uz što je upisala i ekonomiju, oboje u Rijeci.

M: Kako ste upoznali supruga?

J.M.L. Bio je to zaista splet slučajnosti. Moja kolegica, nažalost već dugo pokojna dr. Maja Paunović, trebala je 1994. godine ići na paleontološki znanstveni skup o špiljskim medvjedima u talijanskoj Alta Badiji. Iznenada je njezina mama doživjela nesreću i Maja je morala ostati s njom, a kongres je dopao meni. Putovala sam u Beč, kamo sam često odlazila kolegi, profesoru Gernotu Rabederu i odande u Italiju. Moj budući muž, pak, dobio je u redakciji zadatak izvijestiti s tog znanstvenog skupa i također je slučajno baš on išao tamo, a ne njegov kolega. Tako je cijela grupa nas veselo doputovala iz Beča u Alta Badiju, ostala pet dana i vratila se. Uskoro mi je u Zagreb stiglo dugo Uweovo pismo u kojem me pozvao da ga posjetim kad opet dođem u Beč. Ja sam ga odmah nazvala, prihvatila te smo se sljedeće godine vjenčali.

M: Ali vi ste ostali živjeti u Zagrebu?

J.M.L. Da. Moj muž već 25 godina živi na relaciji Beč – Zagreb, a djelomično i ja i naša djeca. Nisam se željela preseliti u Beč. Tada ne bih mogla dobiti posao u struci jer nisam znala dobro njemački, a imali su i nezaposlenih, mlađih kolega mog profila. Osim toga, teško bih ostavila Zagreb i Hrvatsku. Tako je Uwe svaki vikend dolazio u Zagreb, a zajedno smo, naravno, provodili odmore i brojne druge trenutke. Štoviše, moj muž nikad nije vozio auto i ne voli ništa na četiri kotača pa putuje vlakom, a često ga kombinira s biciklom, obično malim sklopivim Bromptonom. Sportski je tip i jednom je za tri dana došao (velikim) biciklom iz Beča u Zagreb!

S mamutovim zubom ispred zbirke lubanja australopiteka i hominida

M: Oprostite, na kojem jeziku razgovarate?

J.M.L. Nećete vjerovati, nikad nisam dobro naučila njemački, pa suprug i ja razgovaramo jednom čudnom mješavinom engleskog, hrvatskog i njemačkog. Da nas netko sluša, ostao bi začuđen. Ali naša su djeca odrasla u trojezičnom okruženju te odlično govore njemački, na kojem razgovaraju s ocem, i engleski.

M: Vaš suprug je zaista mnogo napravio za Hrvatsku!

J.M.L. Uwe jako i duboko, istinski voli Hrvatsku. Ne kaže se uzalud - odande si odakle ti je žena! Napisao je puno toga o Zagrebu i Hrvatskoj, na primjer „Vodič grada Zagreba“ (izašlo je već četvrto izdanje!), koji je 2006. godine bio prvi strani vodič Zagreba na njemačkom jeziku poznate njemačke izdavačke kuće Trescher Verlag. Objavio je i brojne novinske članke, a upravo je započeo novi projekt, knjigu eseja „Mein Zagreb“ (Moj Zagreb). Nakon teškog potresa na Banovini objavio je devet velikih članaka u Kurieru kao dio humanitarne pomoći u suorganizaciji s Crvenim križem i Caritasom. Do sada su čitatelji donirali gotovo 200.000 eura. Posebno je zaljubljen i u otok Šoltu, gdje ljetujemo od 2006. godine. Stalno obilazi otok, intervjuira zanimljive ljude i pritom se solidno služi hrvatskim. ■